MĂRCILE DIASTRATICE ÎN DICȚIONARELE BILINGVE ROMÂNO-SPANIOLE

CARMEN LOZINSKI
Liceul „Miguel de Cervantes”, București

1. Am extins cercetările noastre anterioare consacrate diverselor probleme macro- și micro-structurale ale dicționarelor bilingve româno-spaniole[1] la capitolul *mărcilor diastratice*.

Analiza noastră urmărește din ce este constituit *corpusul unui dicționar bilingv româno-spaniol general* și care este *ponderea terminologiilor* în economia unui astfel de dicționar, *domeniile și subdomeniile înregistrate* (discuție corelată cu cea privind *problema actualizării corpusurilor dicționarelor bilingve existente și a aducerii la zi a mărcilor diastratice*), *tipurile de mărci folosite* de lexicografi, *distribuția consecventă a acestora* la nivelul articolelor, *rolul mărcilor stilistice (diastratice) în definirea sensului* și care sunt *aplicațiile practice ale unei astfel de analize*.

Materialul ilustrativ este selectat din *Dicționarul român-spaniol* – DRS_2[2] –, dicționar reprezentativ pentru problemele lexicografiei bilingve româno-spaniole.

2. Un concept cheie în lexicografia bilingvă este cel de **echivalență interlingvistică**. Echivalențele propuse trebuie să releve *sensul și uzajul* termenilor și să aibă *aceleași valori stilistice* în cele două limbi puse în relație. Totodată, lexicografii trebuie să indice *gradul de echivalență* între termenii puși în corespondență și să avertizeze vorbitorul ori de câte ori există o *conotație particulară* a cuvintelor indicate drept echivalenți[3].

Marcile stilistice (diastratice) sunt informații date între paranteze, înaintea definiției lexicografice sau a echivalențelor interlingvistice, și indică preliminar atât situațiile extralingvistice, cât și pe cele lingvistice de comunicare corectă[4]. Întrucât aduc *informații sintagmatice complexe, foarte importante pentru adecvarea comunicării lingvistice* în limba țintă, mărcile diastratice trebuie indicate coerent și consecvent, pentru a fi utile celor care consultă dicționarul respectiv.

---

[1] Vezi Lozinski (2011, 2012 și 2013). Pentru principiile analizei, vezi Bidu-Vrănceanu (2007, 2010), Bidu-Vrănceanu și Forăscu (2005), Corbin (1989), Coșeriu (2000), Forăscu (2007) precum și articolele *DEFINIȚIE, LECTURĂ, LEXICOGRAFIE, METALEXICOGRAFIE* din DSL.

[2] Am folosit *sigla* DRS_2 pentru a-l diferenția de o altă lucrare lexicografică de referință, *Dicționar român-spaniol* (autori Alexandru Calciu, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu) (DRS_1), dicționar analizat de noi (vezi Lozinski 2006, 2008, 2009, 2010a și 2010b), după aceleași principii ale *semanticii moderne* și ale *metalexicografiei*.

[3] Pentru discuții referitoare la condițiile punerii în relație a două limbi într-un dicționar bilingv general și analize concrete privind redarea sensului în dicționarele bilingve româno-spaniole vezi și alte articole ale noastre din *Bibliografie*.

[4] Vezi astfel de lecturi tematice pentru *Dicționarul român-italian* la Bidu-Vrănceanu (2000), iar pentru *dicționarele bilingve româno-spaniole* articolele noastre indicate în *Bibliografie.*

BDD-V1703 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

Ne-a interesat, prin urmare, dacă autorii au ținut cont de aceste principii lexicografice și felul în care au rezolvat problemele de decalaj semantic dintre cele două limbi puse în relație.

3. La nivel de *macro-structură*, trebuie remarcate *bogăția lexicală a* DRS_2 și preocuparea lexicografilor pentru *reprezentarea tuturor vocabularelor și registrelor limbii române*.

Autorii DRS_2 utilizează o mare varietate de **marci stilistice (diastratice)**, lucru firesc având în vedere corpusul selectat, reprezentarea polisemiei și preocuparea acestora pentru dezambiguizarea semantică și redarea corectă a sensului în limba țintă.

3.1. Modificarea realității extralingvistice și dinamica limbii române din ultimele două decenii au impus înregistrarea multor *termeni și sensuri recente* în DRS_2: ARIERATE, BABYSITTER, A BIPĂI, BUTICAR, CĂPȘUNAR, DISCOUNT, EURODEPUTAT, GRIL, INSEMINARE, INSOLVENȚĂ, PEAJ, RATING, ROVINIETĂ, SOLD, TOUR-OPERATOR, MOBBING ș.a.

Este remarcabil faptul că autorii DRS_2 înregistrează un număr mare de **unități frazeologice recente**[1], pe care le marchează corect și consecvent, pe domenii și subdomenii științifice și registre stilistice. Acestea aparțin **terminologiei economice** (AGENT *imobiliar/ de bursă/de turism,* CERTIFICAT *de* origine, SALARIU *mediu pe economie, zonă* EURO), **social-politice** (ORIENTARE *spre dreapta, eșichier* POLITIC, FRACȚIUNE *desprinsă din, Front/Guvern de* SALVARE *Națională, fenomenul* FLUCTUAȚIEI *mâinii de lucru),* **militare** *(atragere/intrare în* NATO, *adversar al politicii* NATO, RACHETĂ *instalată în Europa, Înaltul* COMISAR *ONU*, OBIECTOR *de conștiință*), **medicale** (FEBRĂ *aviară, boala VACII nebune*, SINDROM *respirator acut sever*, SINDROMUL ADHD/ HIPERCHINETIC *cu deficit de atenție*, SINDROMUL *imuno-deficitar*, FECUNDAȚIE *in vitro*), **sportive** (*Jocuri* PARALIMPICE, *a ieșit* POZITIV *la un control antidoping*, LEGITIMARE*a lui X la clubul Y, în* OPEN*ul SUA*), **industriei alimentare** (POTENȚIATOR *de aromă*).

Apar pentru prima dată într-un dicționar bilingv român-spaniol termeni, subsensuri ale unor termeni uzuali românești și sintagme marcate prin *(inform.)*: INTERNET, E-MAIL, VIRUS, FIȘIER, A SALVA, MOTOR *de căutare*, INTERNAUT, A PRINTA, PIXEL, FLOPPY DISK, *operator de* CALCULATOARE etc.

3.2. DRS_2 înregistrează, potrivit listei de abrevieri, *termeni de specialitate* din peste o sută de domenii și subdomenii științifice, cum ar fi: *agricultură, anatomie, aviație, apicultură, botanică, cinematografie, chimie, fizică, meteorologie*, *orfevrerie, silvicultură*, *televiziune*, *vinificație, viticultură, zoologie* etc.

Este binevenită *marcarea riguroasă și consecventă în* DRS_2 *a termenilor din lexicul specializat*, pe domenii și subdomenii științifice, precum și marcarea dublă sau triplă în cazul acelor termeni care aparțin mai multor domenii: ABRAZIUNE (*geol., med., tehn.*), ARVICOL (*bot., zool.*), EMANATISM (*bis., filos.*), EMENAGOG (*med., farm.*), REGOLIT (*astron., geol*.), REGIM (*pol., ec.*) SUMATOR (*tehn., inform.*), SUPERFOSFAT (*chim., agr.*), VIRUS (*biol., inform.*) etc.

Termenii de specialitate din *botanică, ornitologie, zoologie*, *ihtiologie* sunt puși în relație cu diverși corespondenți spanioli, urmați, între paranteze, și de denumirea latină, pentru

[1] Am optat pentru a scrie cu majuscule doar *cuvintele intrare* sub care sunt înregistrate diversele sintagme, unități frazeologice și contexte, pentru a facilita identificarea lor în corpusul DRS_2.

BDD-V1703 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

identificarea referentului avut în vedere: GRELUŞEL (*ornit.) (LOCUSTELLA)*, GRELUŞEL *de zăvoi BUSCARLA FLUVIAL (LOCUSTELLA FLUVIATILIS),* GRELUŞEL *pătat BUSCARLA PINTOJA (LOCUSTELLA NAEVIA)*, PITULICE *(ornit.)1.CARRIZO, TROGLODITA (TROGLODYTES TROGLODYTES)*. 2. *FILÓSCOPO MOSQUITERO (PHYLLOSCOPUS COLLYBITA)*, PITOAŞCĂ *(bot.) BOLETO GRANULADO (BOLETUS GRANULATUS)*, ŞOVAR *(bot.) POA, ESPIGUILLA (POA TRIVALIS)* ş.a.

Prezența masivă a terminologiilor într-un dicționar bilingv general este parțial justificată, dată fiind migrarea multor cuvinte din lexicul specializat spre limba comună. Prin urmare, se impune o permanentă *aducere la zi a corpusului dicționarelor bilingve* existente, precum și a *mărcilor diastratice*, integrând o parte din noile terminologii și sensuri specializate și eliminându-le pe cele care nu interesează vorbitorul nespecialist și care ar trebui să se regăsească în lexicografia specializată, sau așa numita **terminografie**.

3.3. Înregistrarea **terminologiei administrativ-legislative a Uniunii Europene**, a impus și folosirea unei mărci nou create în lexicografia bilingvă – *(UE)* –, explicitată prin „*din glosarele Uniunii Europene*": ACQUIS*ul comunitar*, CLAUZĂ *de exceptare*, INTREPRINDERI *mici și* mijlocii, INTERPRETARE *în sistem „retour",* INTERPRETARE *în șoaptă / la ureche* etc.

3.4. Spre deosebire de alte dicționare bilingve româno-spaniole, corpusul DRS_2 cuprinde o serie de subsensuri ale unor termeni uzuali și diverse sintagme marcate (*la masoni*), și care, de cele mai multe ori, nu pun probleme de echivalare: *Mare* MAESTRU *GRAN MAESTRO*, *MASA comună AGAPE*, MASA *dragostei frățești BANQUETE FRATERNAL*, PAȘAPORT *PASAPORTE*, OBOL *ÓBOLO*, PROBĂ PRUEBA, BĂUTURĂ *PÓLVORA,* SĂRUT *ACOLADA*, PERPENDICULARĂ s2 *PLOMADA*, FIR *PLOMADA*, CAMERA *de mijloc/din centru* CÁMARA DEL MEDIO, *a trecut la* ORIENT*ul Etern HA PASADO AL ORIENTE ETERNO*.

3.5. Inedită pentru lexicografia bilingvă este și înregistrarea unor subsensuri și sintagme marcate prin *(heraldică)*. Uneori corespondenții acestora coincid cu cel prin care poate fi echivalat sensul de bază al termenului respectiv (CRUCE *în flori de crin CRUZ FLORDELISADA*, CRUCE *în formă de trifoi CRUZ TREBOLADA*, CRUCE *spânzurătoare CRUZ POTENZADA*, ÎMPESTRIȚAT s2. *DIAPREADO, ABIGARRADO*), alteori aceștia sunt diferiți (NUIA s.4 *VERGETA*, *în* NUIELE *VERGETEADO*, PĂLĂRIE s.5 *CAPELO*, SOLZOS s.3 *MARIPOSADO*, STEA *cu coadă ESTRELLA CAUDADA*, SPÂNZURĂTOARE *POTENZA*, s*tând pe* FUND *ACULADO*, ÎNFLORIT *FLORDELISADO*, ÎMPĂNAT s5 *FUSTADO*).

3.6. Este de remarcat prezența masivă în corpusul DRS_2 a terminologiei și frazeologiei religioase, *absente din dicționarele bilingve româno-spaniole anterioare*. Termenii și unitățile frazeologice respective sunt precedate de mărci stilistice corespunzătoare – *(bisericesc)* sau *(Biblie)* – și de indicații ample, între paranteze, utile pentru elucidarea sensului avut în vedere și pentru adecvarea la situația de comunicare, și cuprind:

(a) *formule din ritualul liturgic și sintagme din rugăciuni*: *Tatăl* CERESC (*bis.),* HAR *vouă și pace,* HARUL *Domnului nostru Isus Hristos să fie cu voi toți, vie* ÎMPĂRĂȚIA *Ta (bis.), Doamne, nu Te* DEPĂRTA *de la mine, s-au* DESCOPERIT *temeliile lumii (bis.), cât sunt de* NECERCETATE jude*cățile Lui (bis.), îi va* NIMICI *pe dușmani (bis.),* NASCUT *nu făcut (bis.);*

BDD-V1703 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

(b) *sintagme şi fragmente din Biblie*: *Făcătorul* NEVĂZUTELOR *(bis.),* DEOFIINŢĂ *cu Tatăl, în numele Celui Unuia* NĂSCUT *(Biblie), Eu şi Tatăl Meu* UNA *suntem (Biblie), de ce M-ai* PĂRĂSIT?, *Eu i-am* PĂRĂSIT, ODRĂSLIND *vreo pricină de amărăciune, toiagul ce se* ODRĂSLISE, cu SĂRUTARE *sfântă (Biblie), Mai marele* MESEI *(Biblie);*

(c) *denumiri de sărbători religioase*: POSTUL *Venirii Domnului (la catolici)*, POSTUL *Paştelui;*

(d) *denumiri de practici religioase ortodoxe şi catolice*: *a ţine* POST *negru (începând cu Joia Mare până la Înviere),* POSTUL *Venirii Domnului (la catolici)*, POSTUL *Paştelui, a se* ÎMPĂRTĂŞI *în miercurea din Postul mare (la catolici),* POMENIREA *tuturor credincioşilor răposaţi (la catolici)* ş.a.

3.7. Deşi în articolele consacrate termenilor politici precum COMUNIST, PARTID, POLITICĂ, IDEOLOGIC, PARTINIC, VOT, etc., nu mai figurează *accepţiile, sintagmele şi soluţiile lexicografice influenţate ideologic* din dicţionarele anterioare anului 1989, DRS_2 mai înregistrează sub unele intrări, *sintagme şi contexte obsolete, marcate ideologic* sau sintagme din *limbajul de lemn* de dinainte de 1989 (*fiecare* OM *sovietic, Secţia de* INVĂŢĂMÂNT *de Partid,* FRUNTAŞ *în muncă* ş.a.), pentru care s-ar fi impus folosirea unor mărci stilistice, care să preceadă echivalenţele spaniole propuse.

3.8. DRS_2 înregistrează numeroşi *termeni familiari, populari, regionali, istorici, arhaici*. Cel mai adesea aceştia sunt puşi în relaţie, prin suspendarea opoziţiei de registru stilistic, cu echivalenţi nemarcaţi şi uzuali: JIMBLĂ *(înv.) BARRA (DE PAN)*, JIPAN *(bot., reg.) ROBLE*, JULFĂ *(reg.) CAÑAMÓN, SIMIENTE DEL CAÑAMO*, MAI *(reg.) HÍGADO*, MAS *(reg.) ALOJAMIENTO*, MĂSAR *(reg.)* 1.*CARPINTERO*, 2. *MANTEL*, FILOTIMIE *(înv.) GENEROSIDAD*, A SUMUŢA (*pop.*) *AZUZAR*, PLAIVAZ *(pop.) LÁPIZ*, POGACE (*pop.*) TORTA, CIULNIŢĂ (*reg.*) *REMOLINO*, STOLER *(reg.) CARPINTERO*, SUNDUC (*reg.) BAÚL,* ARVANIT (*înv.*) *ALBANÉS*, HARECI (*înv.*) ¡*ADJUDICADO!*, ŞABANĂ (*înv.*) *TÚNICA,* POGHIAZ *(înv.) ALGARA*, POGREBANIE *(înv.) s.*1. *ENTIERRO, SEPULTURA, INHUMACIÓN*, s.2. (*bis.*) *FUNERAL, MISA* etc.

De multe ori aceşti termeni marcaţi drept *(popular), (regionalism), (învechit), (istoric)* trimit la realităţi culturale specific româneşti, iar pentru echivalarea acestora se recurge la o *glosă explicativă*, un *împrumut* sau un *echivalent cultural*: MOŞNEAN *(ist.) CAMPESINO LIBRE, PROPIETARIO DE SU TIERRA,* MUCENIC *(pop., cul,)* JITNICER *(ist.) JEFE DE LOS GRANEROS PRINCIPESCOS,* MASALAGIU *(înv.) PORTADOR DE ANTORCHA*, MASTICĂ *(înv.) LICOR DE ALMÁCIGO.*

Dicţionarul înregistrează şi o serie de sintagme şi contexte marcate *(ist.)* care trimit la realităţi specific hispanice: CRUCE *roşie (pe giulgiul celor condamnaţi de Inchiziţie) (ist.) ASPA DE SAN ANDRÉS*, FIERBERE s. 4 *(ist., în cazane, a criminalilor) HERVENCIA*, *care se* FLAGELEAZĂ *în Săptămâna Mare (bis.) DISCIPLINANTE, FLAGELANTE, Organizaţia de tineret a* FALANGEI *(ist.) FLECHAS AZULES*, FUGAR s.II.3. *(ist., d. sclavi) (Am.) CIMARRÓN*, *om de* ÎNCREDERE *(ist.) VÁLIDO*, A ÎNGHIŢI *prima îmbucătură din (ist.) HACER LA SALVA.*

3.9. DRS_2 înregistrează şi marchează *(peior.)* sau *(arg.)*, numeroşi *termeni argotici*, care sunt puşi în corespondenţă, de cele mai multe ori, cu termeni marcaţi similar în spaniolă: BARAGLADINĂ, BULĂU, CANCI, CIUCIU, A MANGLI, MARDEALĂ, MARDEIAŞ, MIŞTOCAR, MUCLES, NASOL, NAŞPA, PARAI, PARANGHELIE etc.

BDD-V1703 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

3.10. DRS_2 foloseşte în cazul multor echivalenţi mărci care evidenţiază *diferenţele dintre spaniola peninsulară şi cea vorbita în America Latină,* sau chiar dintre *variantele spaniolei peninsulare*: (*AMS), (AMC), (BO), (PR) (CH), (CO), (EC), (AND), (SAL)*[1] etc.

4. Multe cuvinte au două sau chiar trei mărci stilistice: JUVELNIC *(reg., pesc.)*, LACTOZĂ *(biol., farm.)*, MARULĂ *(reg., bot.)*, PANTAHUZĂ *(înv., bis.)*, PARHOMEON *(liv., lit.), PĂNURĂ (text., pop.)*, SUBSIDENŢĂ *(geol., meteor.)*, PREDICA *de pe munte (bis., pict.)*, ISPAS *(pop., bis.)*, A GUGĂLI *(arg., inform.)*, IBÂNCĂ (*reg., căl.*), MIŞUN (*zool., reg.*), MUCENIC (*pop., cul.)*, PITAC *(fin., înv.)*, PISTOL *(fin., ist.)*, A SURMONTA (*gal. şi fig.*), PREOBRAJENIE *(bis., pop.)*, POSIBILISM *(ist., pol.)*.

De foarte multe ori mărcile diastratice sunt dublate de o explicare a sensului termenului sau lexemului respectiv: MĂMĂRUŢĂ *(reg., buburuză)*, MĂRITAT *(reg., d. un bărbat),* COVRU *(reg., vizuină)*, SUHAT *(pop., păşune)*, OIDIUM *(vit., ciupercă, boală)*, PALATINĂ *(înv., etolă scurtă)*, PERNION *(med.,degerătură)*, POŞTIE *(reg., alică)*, FIERBINŢEALĂ *(pop., fierbinţeală)*, GUNOI *(fig., lepădătură)*, IRIS *(liv., curcubeu)*, ÎMBINARE *(mar., matiseală)*, IVORIU *(anat., dentină)*, A ÎNVELI s. 4 *(cul., cu slănină),* ARVUNĂ (*pop., acont*), ZĂVELCĂ (*pop., fotă*), A HOJBĂI *(reg., a scotoci)*, RATIERĂ *(la războiul de ţesut)*, SUPAT *(reg.)* („locul de sub pat, spaţiul dintre pat şi duşumea"), LINIE *(înv., de pedepsit şcolarii)*.

Cazurile în care DRS_2 nu marchează termenii din diverse registre ale limbii române sau terminologiile de specialitate sunt rare, dar anumite indicaţii din cadrul articolelor suplinesc această lacună şi elucidează sensul termenilor chiar şi pentru un vorbitor cu o competenţă lingvistică medie sau pentru un nespecialist care consultă acest dicţionar. Astfel, deşi un sunt marcaţi pe domenii, precizarea între paranteze a sensului unor termeni ajută la identificarea domeniului sau a registrului cărora le aparţin aceştia: EREPSINĂ *(ferment)*, EOZINĂ *(colorant)*, MADONA *(pictată) de Murillo*, LAMINARIA *(algă)*, NICROM *(aliaj)*, NOSTOC *(algă)*, RULURĂ *(boală a arborilor)*, PRECIPITINĂ *(anticorp)*, SECRETINĂ *(hormon)*, ŞEDITĂ *(exploziv)*.

Alteori, explicaţiile care însoţesc unii termeni identifică sfera de activitate sau contextul în care este folosit cuvântul respectiv: INTRODUCTIV *(în basme) EMPUÑADURA*, A GĂRDUI *(dogărie) CERCAR*, FORŢOSUL *(nume de pitic) FORTACHÓN*, INTERIOR *(telefon) EXTENSIÓN*, A SE ÎMBOLNĂVI *(d. pisici mâncând prea mulţi şoareci) RATONARSE*.

O serie de cuvinte *nu sunt marcate* şi nu au nicio altă indicaţie sintagmatică: BUCHER, CAHLĂ, CONABIU, A MURUI, PĂLIMAR, RĂGĂLIE, PARLAGIU, RATIERĂ, RISBERMĂ, SALAMALEC, TÂRLIE, TÂRN, ŢUCAL.

În unele cazuri se observă o *lipsă de consecvenţă în marcarea cuvintelor din aceeaşi familie lexicală* (A SINILI este marcat (reg.), SINEALĂ (pop.), iar SINILIU este nemarcat, PITARCĂ este marcat (*reg.)*, iar PITĂRCUŢĂ *(bot.)*, MĂJAR este marcat (*înv.),* dar MĂJĂRIT apare ca termen neutru), sau chiar o marcare diferită de cea a dicţionarelor limbii române (CHIULANGITĂ e marcat (*arg.*), deşi el este un termen familiar).

5. Analiza *aspectelor micro-structurale* a pus în evidenţă *organizarea riguroasă* a articolelor de dicţionar, *buna reprezentare a polisemiei*, înregistrarea de *serii sinonimice*

[1] Abrevieri pentru *America de Sud, America Centrală, Bolivia, Puerto Rico, Chile, Columbia*, *Ecuador*, *Andalucia* şi, respectiv, *Salamanca.*

BDD-V1703 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

ample și *acuratețea soluțiilor lexicografice*. DRS_2 oferă o polisemie amplă și distincții de registru pentru fiecare subsens înregistrat și pentru echivalenții propuși.

Atunci când un singur termen acoperă și în spaniolă toate subsensurile unui cuvânt polisemantic românesc lexicografii indică acest lucru prin explicația *(toate sensurile)*, care precedă corespondentul respectiv.

În cazul altor termeni polisemantici, subsensurile acestora sunt marcate corespunzător și sunt indicați corespondenții specializați contextual: JIGODIE. (*vet.) MOQUILLO DE PERRO*, 2. *v*. JAVRĂ, 3. *(fig.) CANALLA*, 4. *(fig.) ANIMALUCHO, lovi-te-ar* JIGODIA *¡PERRO SARNOSO!*, MANĂ 1.*(bot.) LECANORA*, 2. *(fitopat.) MILDIÚ (DE LA VID*, 3. *(apic.) MIELATO*, 4. *(fig.)* MANÁ, MANTINELĂ *(la hochei pe ghiață) VALLA, (la biliard) BARANDA, BANDA, (tauromahie)* BARRERA, FISTULOS *(med.) FISTULOSO, (bot.) ENVAINADOR*, A INDEXA *(cib.) INDIZAR, (ec.) INDEXAR*. La fel, BÂT *(reg.)* este pus în corespondență cu neutrul *ABUELO*, dar și cu un regionalism *(Aragon) YAYO*, pentru echivalarea termenului PLAGĂ, sunt indicați, în mod corect, *LLAGA*, pentru sensul marcat *(med.)* de „leziune a țesuturilor corpului (...), rană adâncă”, și *PLAGA, CALAMIDAD* și *LACRA* pentru sensul figurat de „calamitate (a unei colectivități), flagel, pacoste” ș.a.m.d.

Aceleași principii lexicografice sunt aplicate și în cazul diverselor combinații sintagmatice ale unui termen, care sunt marcate pe domenii și puse în relație cu echivalentul corect: PATĂ *galbenă (med.) MÁULA LÚTEA*, PATĂ *ionică (el.)MANCHA IÓNICA*, PATĂ *pe ochi (vet.) DRAGÓN, în formă de LACRIMĂ EN FORMA DE LÁGRIMA, (bot.) DACRIOIDEO,* JUDECATA *lui Dumnezeu a) JUICIO DE DIOS, b) (ist.) ORDALÍAS, a începe/a pleca de la* ZERO EMPEZAR/*PARTIR DE CERO*, *activitate electrică* ZERO *(med.) (PRESENTA) ENCEFALOGRAMA PLANO*.

Alteori sunt indicați corespondenți specializați contextual pentru anumite domenii și registre ale limbii spaniole, sau sunt precizate distincțiile care se fac între lexemele spaniole în funcție de variabila */timp/*: *care se* ÎNCOLĂCEȘTE *spre stânga (bot.) SINISTROSO*, ÎMBLÂNZITORUL *de șerpi (astron.) OFIUCO*, ÎMBINARE *nereușită a culorilor (pict.) EMPASTE*, FIRET *(mil.) ENTORCHADO*, FIRETURI *de mareșal ENTORCHADOS DE MARISCAL*, JITIE *(bis.) BIOGRAFÍA,* JITII *ale sfinților SANTORAL*, JOIA *Verde (bis., D.Q.) CORPUS*, IRANIAN *(modern) IRANÍ, (ist.) IRANIO, IRANÉS*.

Preocuparea pentru indicarea unor corespondenți din diverse variante ale spaniolei este evidentă chiar și în cazul sintagmelor specializate: *beton* PRECOMPRIMAT este tradus prin *HORMIGÓN* PRECOMPRIMIDO, dar și prin *(Am.) HORMIGÓN PREESFORZADO*.

În cazul unor echivalențe propuse lexicografii precizează *restricțiile de uzaj*, cu consecințe importante în comunicarea în limba spaniolă. Astfel, echivalența *COGER EL TELÉFONO*, propusă pentru *a lua / a ridica* TELEFONUL este precedată de precizarea (*NU în AR/ME*) – „nu se folosește în Argentina și Mexic” –, precizare importantă deoarece, în aceste variante ale spaniolei, verbul *COGER* are și subsensul marcat (*argotic)* de „a realiza un act sexual”, iar selectarea acestei sintagmei ar fi inadecvată într-un astfel de context.

6. O serie de soluții ale DRS_2 dovedesc lipsă de rigoare și inconsecvență în redarea sensului și a conotațiilor stilistice sau în păstrarea registrelor limbii pentru echivalențele propuse.

Astfel, SPANAC este marcat greșit *(arg. d. seriale)* pentru subsensul al doilea (care este glosat de DEXI prin *(fig.)* „lucru fără valoare, lipsit de importanță, fleac”) și tradus prin *CULEBRÓN* („telenovelă”), HOMOSEXUAL este pus în relație cu lexemele HOMOSEXUAL, INVERTIDO, marcat *(fam)*, deși acesta figurează în dicționarele spaniole ca termen *(ieșit din uz)*), și cu *MARIQUITA* și MARICÓN, care în dicționarul Cumbre sunt marcate *(vulgar)* și *(tabu, trebuie folosit cu prudență)*.

BDD-V1703 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

MALADIE, considerat de DEXI *(med.)*, este marcat *(liv.)* și redat prin neutrul *ENFERMEDAD*, dar este omis corespondentul egal semic și ca registru stilistic *MALADÍA,* la *NEȚESĂLAT* echivalențele sunt precedate de indicațiile *(d. oameni)*, *(d. cai)*, în loc să fie marcate prin *(figurat)* sensurile de „păr nepieptănat, încâcit" și de „persoană neîngrijită, murdară".

MĂTĂUZ *(bis.)*, marcat de DEXI și *(pop.)*, este pus în relație, prin neutralizarea opoziției de registru, cu un echivalent cultural – *HISOPO* –, dar și cu *ASPERSORIO*, corespondent eronat, din registrul neutru, care are sensul de „aspersor", A SE BÂHLI, marcat *(reg.)* este pus în corespondență cu lexemele nemarcate stilistic *ESTANCARSE*, *EMPANTANARSE*, în schimb pentru BÂHLIT *(reg.)* sunt indicate echivalențele *ESTADIZO*, *PUTREFACTO*, pentru BUF *(interj.)* sunt indicați corespondenții *¡BUF!, ¡PAF!, ¡CATAPLUM!*, dar și *¡BÚMBALE!*, echivalent care ar fi trebuit precedat de indicația *(în limbajul copiilor)*, termenul MANEA este marcat *(muz.)* și echivalat prin *CANCIÓN GITANA BARRIOBAJERA*, glosă care nu elucidează sensul termenului românesc, dar este omis MANELIST, care se actualizează cel puțin la fel de frecvent, cu două sensuri, dintre care unul, figurat, dificil de tradus.

7. Unitățile frazeologice din *limbajul colocvial, familiar* sau din *argou*, ridică probleme de punere în corespondență, iar un dicționar bilingv trebuie să indice și *gradul de echivalență dintre unitățile puse în relație*, să avertizeze vorbitorul ori de câte ori există o *conotație particulară* a echivalențelor indicate și să îndice cărui registru stilistic îi aparțin echivalențele înregistrate.

Sintagma *a mirosi a* SUDOARE este pusă în relație doar cu o expresie marcată stilistic, *(arg.) OLER A TIGRE* („a mirosi foarte rău o încăpere închisă sau o persoană"), deși ar fi fost necesară indicarea, în primul rând, a corespondentului uzual *OLER A SUDOR*.

Absența mărcilor de registru are consecințe asupra selecției pe care o fac utilizatorii dicționarului. Astfel, expresiile *a-i da* OTPUSTUL și *a-și da* OTPUSTUL *(înv.)* (glosate în DEXI *(înv., bis., pop.)* prin „a ucide" și, respectiv, „a muri") sunt puse în relație cu două expresii nemarcate în niciun fel, *MANDARLE AL OTRO MUNDO/BARRIO* și, respectiv, *PASAR A MEJOR VIDA*, deși acestea aparțin registrelor glumeț și eufemistic ale limbii spaniole, iar pentru *am pus-o de* MĂMĂLIGĂ sunt indicate drept echivalențe *LA HEMOS PRINGADO / PARIDO / CAGA(D)O*, expresii argotice și / sau triviale, nemarcate ca atare în DRS_2.

La fel stau lucrurile și în cazul echivalențelor expresiei *un* SCÂRȚA *pe hârtie UN CAGATINTAS* și *UN CHUPATINTAS*, sau ale expresiei A PLĂTI *oalele sparte (fam.) COMERSE/TRAGARSE EL MARRÓN*, care ar fi trebuit marcate *(vulgar)*.

8. Probleme de echivalare pun și expresiile în care referința la **realitatea extralingvistică** (istorică, religioasă, a credințelor populare) este pronunțată.

Dacă expresiile *pe când* HAN-*Tătar (pop.)* sau *vedea-te-aș la* MĂRCUȚA *(la balamuc)* pot fi puse în relație cu niște echivalente culturale – *EN TIEMPO DE LOS GODOS* și, respectiv, *¡QUE SE TE LLEVEN AL MANICOMIO DE LEGANÉS/CIEMPOZUELOS!* –, în schimb, echivalarea unor expresii precum *a o duce ca un* BIMBAȘĂ, *a-i cânta veșnica* POMENIRE, *a inventatața de tăiat* MĂMĂLIGA, *îi bate / îi joacă COLIVA în piept* prin *VIVIR COMO UN DUQUE / UN PRÍNCIPE / UN REY, CANTAR / ENTONAR UN RÉQUIEM POR, INVENTÓ EL HILO PARA CORTAR JABÓN* și, respectiv, *ESTÁ EN LAS ÚLTIMAS*, duce la pierderea „culorii locale" și a expresivității acestora.

BDD-V1703 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

9. DRS_2 înregistrează şi *termeni, sintagme sau sensuri inexistente în dicţionarele limbii române*.

În toate aceste cazuri marca diastratică şi corespondenţii cu care sunt puşi în relaţie aceştia sunt cei care elucidează sensul lexemelor şi sintagmelor româneşti: PIAR *RELACIONES PÚBLICAS* („responsabil cu *Relaţii Publice*"), TOT-TEREN *TODOTERRENO* („vehicul 4x4"), sub TRAIAN se face trimiterea la sintagma *Drumul lui* TRAIAN, marcată (*astron.), VÍA LÁCTEA* („Calea Lactee"), sub A RAŞCHETA este înregistrat un al treilea sens, marcat (*arg.*) *AFEITARSE* („a se bărbieri"), MULSUM *(ant.) VINO MULSO / MEZCLADO CON* MIEL, PARACLET 1. *(în Biblie) CONSOLADOR*, 2. *ABOGADO*, STROC *(canotaj) PALADAS POR MINUTO; REMADA*), SOLEE *(bis.) GRADAS DEL ICONOSTASIO*, IRIMIC *(ind. alim.) MOYUELO, MENUDILLO*.

Sintagma LADA *cu bani* apare în DEXI drept termen *(pop.)*, având sensul de „seif", dar lexicografii DRS_2 nu o marchează ca atare şi o echivalează prin *CAJA/ARCA DE CAUDALES* („cutia cu încasări") şi nu prin *CAJA FUERTE*, cum ar fi fost corect. În schimb, *a-l prinde la* LADĂ *(pop.),* tradusă prin *COGERLE CON LA MANO EN LA MASA* („a-l prinde la furat"), nu figurează în dicţionarele uzuale ale limbii române, iar sensul sintagmei LADA *de spălat rufe*, înregistrată şi marcată *(pop.)* de lexicografii DRS_2, este opac pentru vorbitorul limbii române şi poate fi elucidat doar prin consultarea unui dicţionar explicativ spaniol, care glosează un subsens al echivalentului propus – *BANCA* – prin „cutie în care intră spălătoresele pentru a nu se uda când spală".

10. DRS_2 recurge la mărci sau indicaţii preliminare inedite pentru unele echivalenţe propuse, cum ar fi marca *(DQ)*, care precedă echivalenţii din *Don Quijote*, şi indicarea unor nume de autori clasici spanioli, ceea ce semnalează utilizatorilor dicţionarului că au de-a face cu echivalenţi din registrul cultivat al limbii spaniole, sau cu mostre autentice de uzaj lingvistic: MULŢUMIREA *de a trăi (Unamuno) EL CONTENTAMIENTO DE VIVIR, toţi rămaşi* NĂUCI *(Galdós) TODOS SE QUEDARON COMO LELOS*, NĂPĂDIT *de pânze de păianjen (Blasco Ibáñez) CUBIERTO DE TELARAÑAS*, ÎNDESAI *bucăţi de pâine în buzunar (Quevedo) EMPEDRÉ LA FALTRIQUERA DE* MENDRUGOS, PREGĂTEŞTE *caii! (Galdós) ¡DISPON LOS CABALLOS!*, A ÎMBĂTRÂNIT *(subit) cu zece ani (Clarín) DIEZ AÑOS MÁS SE LE ECHARON ENCIMA, n-am avut niciodată* ÎNCREDERE *în nimeni (Franco)YO NUNCA HE PUESTO MI CONFIANZA EN NADIE.*

11. Un tip special de contexte, pe care le înregistrează, pentru prima dată şi în mod consecvent, un dicţionar bilingv român-spaniol, este cel reprezentat de titlurile de *opere literare, poveşti, fabule, opere şi piese muzicale, tablouri, sculpturi celebre*, urmate de mărci care indică domeniile artistice cărora le aparţin sau de precizări, între paranteze, privind autorii acestora: *Forsyte* SAGA (*roman*), HORA *Stacatto* (*de G. Dinicu*), LIVADA *cu vişini* (*de Cehov*), *Fecioara cu* PRUNCUL *(arte),* COLIBA *unchiului Tom* (*lit.*), MOTANUL *încălţat,* UNCHIUL *Vania (lit.),* NEVESTELE *vesele din Windsor (lit.),* AZILUL *de noapte (titlul unei piese de M. Gorki),* DOCTOR *fără voie (de Molière), Punerea în* MORMÂNT (*pict.), Aventuri din epoca de* PIATRĂ (*cine.*), OLANDEZUL *zburător (de Wagner, muz.),* COCOŞATUL *de la Notre Dame,* FIINŢA *şi neantul (de Sartre), PONTICele lui* Ovidiu, SUFERINŢELE *tânărului Werther (de Goethe), REVIZORUL (de Gogol)* etc.

12. Folosirea concretă a unui cuvânt, atât în limba română, cât şi în limba spaniolă, nu este întotdeauna doar o problemă de sens, ci şi de restricţie contextuală sau de efect stilistic,

BDD-V1703 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

iar menționarea acestor aspecte într-un dicționar bilingv are o importanță deosebită pentru utilizatorii acestuia. Atunci când lexicografii lasă în seama intuiției lingvistice a vorbitorilor selecția termenului potrivit, aceștia vor avea dificultăți în perceperea diferențelor dintre echivalențele propuse sau vor fi nevoiți să consulte și un dicționar explicativ al limbii spaniole.

Dincolo de aceste observații, DRS_2 este un instrument deosebit de util pentru învățarea lexicală, traduceri și semantica contrastivă româno-spaniolă, iar astfel de lecturi tematice pot contribui la perfecționarea produselor lexicografice viitoare.

SURSE

Cumbre – Aquilino Sánchez (coord.), *Gran diccionario de uso del español actual (basado en el corpus lingüístico Cumbre)*, Madrid, SGEL, 2001.

DEXI – Eugenia Dima (coord.), *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Chișinău, Editura Arc & Editura Gunivas, 2007.

DRS_1 – Alexandru Calciu, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, *Dicționar român-spaniol*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

DRS_2 – Alexandru Calciu, Zaira Samharadze, *Dicționar român-spaniol*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2000, „Dicționarele bilingve din perspectiva metalexicografiei", *Limbă și literatură*, vol. I-II, p. 11-17.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, București, Editura Universității din București.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2010, *Terminologie și terminologii*, București, Editura Universității din București.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Narcisa Forăscu, 2005, *Limba română contemporană. Lexicul*, București, Humanitas Educațional.

Corbin, Pierre, 1989, „Lire les dictionnaires. Pour la constitution en champs de récherche de la lecture critique des textes léxicographiques français contemporains", *Le français dans le monde*, nr. *Léxiques,* p. 31-41.

Coșeriu, Eugen, 2000, *Lecții de lingvistică generală*, Chișinău, Editura Arc.

DSL – Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2001.

Forăscu, Narcisa, 2007, *Sinonimia: teorie și practică*, București, Editura Universității din București.

Lozinski, Carmen, 2006, „Problemele sensului în dicționarele bilingve româno-spaniole", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Aspecte sincronice și diacronice*, București, Editura Universității din București, p. 297-306.

Lozinski, Carmen, 2008, „Problemele polisemiei în limbile română și spaniolă. Sensuri noi în dicționarele bilingve", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării*. *Actele celui de al 7-lea Colocviu al Catedrei de limba romana (București, 7-8 decembrie 2007)*, București, Editura Universității din București, p. 629-632.

Lozinski, Carmen, 2009, „Terminologiile în dicționarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds.), *Limba română. Teme actuale.*

BDD-V1703 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)

Actele celui de al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 5-6 decembrie 2008), București, Editura Universității din București, p. 549-554.
Lozinski, Carmen, 2010a, „Sinonimie și echivalență interlingvistică în dicționarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (eds.), *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze. Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 4-5 decembrie 2009)*, vol. I, București, Editura Universității din București, p. 257-263.
Lozinski, Carmen, 2010b, „Termeni specializați în dicționarele bilingve (româno-spaniole)", în Angela Bidu-Vrănceanu (coord.), 2010, p. 273-288.
Lozinski, Carmen, 2011, „Noul Dicționar român-spaniol. Aspecte macro- și micro-structurale", în Rodica Zafiu, Camelia Ușurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), *Limba română: Ipostaze ale variației lingvistice. Actele celui de al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 3-4 decembrie 2010)*, vol. I, București, Editura Universității din București, p. 275-283.
Lozinski, Carmen, 2012, „Cuvinte și sensuri recente în Noul Dicționar român-spaniol", în Rodica Zafiu, Ariadna Ștefănescu (eds.), *Limba română: Direcții actuale în cercetarea lingvistică. Actele celui de al 11-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 9-10 decembrie 2011)*, vol. II, București, Editura Universității din București, p. 127-132.
Lozinski, Carmen, 2013, „Frazeologia româno-spaniolă. Problemele echivalării și traducerii", în Rodica Zafiu, Ariadna Ștefănescu, Carmen Mîrzea Vasile, Raluca Brăescu (eds.), *Limba română: variație sincronică, variație diacronică. Actele celui de al 12-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 14-15 decembrie 2012)*, vol. I, București, Editura Universității din București, p. 189-196.

STYLISTIC (DIASTRATIC) MARKS IN ROMANIAN-SPANISH BILINGUAL DICTIONARIES

(Abstract)

In this artiche we have expanded our previous research dedicated to various macro- and micro-structural aspects of Romanian-Spanish bilingual dictionaries in terms of diastratic marks.

Our study looks into the inner workings of a default Romanian-Spanish bilingual dictionary. We have presented the importance of the terminology in such a dictionary, the registered fields and subfields, with a special discussion about the subfield concerning the updating of existing bilingual dictionaries with diastratic marks; we have also presented the types of marks used by lexicographers, their consistent distribution at the level of the lexical items, the role of stylistic marks (diastratic marks) in defining sense and the practical applications of such an analysis.

BDD-V1703 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:38 UTC)